

שאלות ותשובות

וישמע משה

שאלות אקטואליות בהלכה למעשה שעלו על שולחנם של פוסקי זמנינו שליט"א

פרשת ויקהל-פקודי תשע"ז - גליון ק"ב

קנה עליה ונתברר לו שהספר אינו כשר לברכה

א. שאלה: מעשה שהיה בישוב מרוחק שאין בו אלא ס"ת אחד, ודרכם למכור את העליות בשבת לכל המרבה במחיר, ואחרי שקראו לשלושת העולים הראשונים נמצא פסול גמור בספר באופן שיתר העולים אינם יכולים לברך על התורה, אלא קוראים להם לעמוד אצל הס"ת והבעל קורא את הקריאה שלהם ועושים מי שברך וכו'. האם חייבים העולים לשלם עבור העליה את הסכום שהתחייבו בשעה שקנו את העליה?

יודיע שמכאן ואילך אין העולים מברכים על העליה שלהם, והרוצה לקנות את העליה אדעתא דהכי יקנה. וכן הורו הגאונים רבי שמאי גרוס ורבי יצחק כץ שליט"א.

והגאון הגדול רבי נסים קרליץ שליט"א אמר שאמנם מן הדין אין העולה חייב לשלם עבור העליה, אבל משום ועשית הישר והטוב ראוי לשלם לפני משורת הדין. **והגאונים רבי יצחק זילברשטיין ורבי משה שאול קליין שליט"א** אמרו שמן הראוי להתפשר עם בית הכנסת ולשלם תשלום חלקי בעבור העליה, מכיון שסוף סוף קיים מצוה ועלה לתורה, ומן הדין אינו מחוייב לחזור ולשמוע את הקריאה אפילו אם יזדמן לו מניין עם ס"ת כשר, א"כ אין ראוי להיפטר בלא כלום. וכעין זה אמר **הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א** שבדאי פטור בלא כלום אי אפשר שהרי הנהגה וקיים מצוה, אולם יש לו לשער כמה היה מסכים לשלם עבור העליה באופן כזה שאינו מברך תחילה וסוף.

והגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א אמר שבעצם היה ראוי שישלם הכל שהרי קיים המצוה באופן שהיה צריך לקיים אותה על פי הלכה במצב שנוצר, ובפרט שלדעת כמה פוסקים כשאין ס"ת אחר יש לקרוא בברכה גם בס"ת פסול וכדעה ראשונה שהביא הרמ"א, ואולם אם הוא יודע שיש לו קפידא בדבר ולא היה קונה את העליה בלא הברכות אי אפשר לחייבו לשלם. [א.ה. כגון שהוא אבל ר"ל וכל קניית העליה היתה בשביל להרבות בברכה לעילוי נשמת הנפטר].

והוסיף **הגר"י זילברשטיין דמ"מ** העולים הראשונים שבירכו על הקריאה קודם שנמצא הפסול בודאי מחוייבים לשלם ואינם יכולים לפטור את עצמם בטענה שנתברר שהנדר היה בטעות, שהרי אין אנו דנים את ברכתם כברכה לבטלה, ואדרבה אם נמצאה הטעות באמצע הקריאה יכול העולה לברך ברכה שלאחריה וכמו שהבאנו לעיל בשם השערי אפרים, וא"כ בודאי שחל עליהם חיוב גמור לשלם כפי שנדרו. וכן הורו **הגר"ש גרוס והגרש"א שטרן והגר"נ נוסבוים**.

והגאון רבי מנדל אייזנברג שליט"א צידד לומר שגם יתר העולים צריכים לשלם כפי נדרם, כיון שלכמה דעות ניתן לקיים מצות קריאת התורה בדיעבד גם בספר פסול, א"כ יש ע"ז שם קריאה וחל הנדר, ומה שאינם יכולים לברך על קריאתם אמרינן ע"ז דמזלם גרם, ונדרים ונדבות הם דבר חמור שאין להקל בו ראש ולהיפטר בלא כלום.

תשובה: תחילה נעתיק את דברי השו"ע והפוסקים בדין זה: כתב השו"ע סימן קמ"ג: אפילו בכפרים שאין נמצא להם ס"ת כשר, אין מברכין עליו. והרמ"א כתב בס"ד: ובשעת הדחק שאין לצבור רק ס"ת פסול ואין שם מי שיכול לתקנו, י"א דיש לקרות בו בצבור ולברך עליו, ויש פוסלין. וכתב המ"ב סקכ"ט בשם השערי אפרים שאם נמצאה הטעות באמצע הקריאה של אחד העולים, לא יברך ברכה אחרונה אחר הקריאה שלו, אלא יעמוד שם והש"ץ יקרא לעולים אחרים עד תשלום ז' עולים, ולא יברכו כלל רק הש"ץ יקרא לכל אחד פרשה שלו עד גמר הסדרה, וזה העולה שנמצא הטעות בקריאה שלו העומד שם לא יסיח דעתו ויקרא בלחש עמהם, ובגמר הסדרה יברך הוא ברכה האחרונה. ואם נמצא הטעות בשלישי או בשאר העולין אחר סיום קריאתן שבירכו ברכה אחרונה ואין שם ס"ת אחרת זולתה יקרא הקורא שאר הפרשיות עד גמר הסדרה בלא ברכה, עכ"ד.

והנה מלשון המ"ב משמע שתיכף בגמר הפרשה קודם אמירת הקדיש וקריאת המפטיר יברך העולה ברכה שלאחריה, והמפטיר יקרא בתורה בלא ברכה. והעיר על כך **הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א** דהיינו דוקא בשבת רגילה שקריאת המפטיר אינה קריאה נפרדת לעצמה אולם בד' פרשיות או ביו"ט או שבת ר"ח וכדו' שהמפטיר יש בה חיוב בפני עצמו, ימתין העולה עד לאחר קריאת המפטיר ורק אז יברך ברכה שלאחריה כדי שתחול ברכתו גם על קריאת המפטיר. **והגאון רבי שמואל יעקב לנדא שליט"א** פקפק בזה מכמה טעמים: א. מכיון שלא היתה דעת העולה רק על הקריאה בפרשה זו ולא על הקריאה של המפטיר שהיא בפרשה אחרת, שמא אין עצה זו מועילה כלל ואין ברכתו עולה על קריאת המפטיר. ב. אולי יש לחוש להפסק בין הקריאה לברכה שלאחריה במה שצריכים לגלול ממקום למקום ואין להפסיק יותר מכדי שיפסוק המתורגמן באמצע הקריאה.

ובנידון דידן אמר **הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א** דמכיון שדעת העולה היתה לברך על העליה שלו ואינו יכול לברך הרי זה נדר בטעות ואין צריך לשלם לבית הכנסת. ואפילו לדעה ראשונה שהביאה הרמ"א שבדיעבד אפשר לברך גם על ס"ת כזה יש להסתפק האם חייב לשלם על העליה שלו, מכיון שהיה בדעתו לשלם על עליה שיעלה לכתחילה ולא באופן כזה של בדיעבד.

וכן הסכים **הגאון רבי מנדל שפרן שליט"א** שאינו מחוייב לשלם עבור העליה שלו, והוסיף דמן הראוי שימכרו מחדש את העליות, והגבאי

מצוה. ב. אם הגוי יכול להביא את הס"ת ע"י מלאכה דרבנן אולם ידוע לנו שיעשה זאת ע"י מלאכה דאורייתא כגון נסיעה ברכב, בזה יש מהפוסקים שמקילים ויש שהחמירו דחשיב כאמירה גמורה לעכו"ם. ג. אם הגוי אינו יכול להביא את הס"ת רק ע"י מלאכה דאורייתא, בזה דעת הרבה פוסקים לאסור, ויש שצידדו להקל כדעת בעל העיטור שהתיר אמיר לעכו"ם במקום מצוה דרבים, ויש שהתירו ע"י רמיזה שלא בדרך ציווי, ע"ש בדברינו.

וכל זה לגבי הכסף שנתחייבו בקניית העליות, אבל מי שנדבו במי שברך שאחר העליה בודאי חייבים לשלם, שהרי כבר ידעו אז שהספר פסול ואעפ"כ התנדבו.

ובענין הבאת ס"ת ממקום למקום ע"י גוי, כבר דברנו בזה בגליון פרשת כי תצא תשעה"ה ושוב בגליון פרשת כי תבוא תשע"ו, ע"ש שדנו בזה בכמה אופנים: א. אם הגוי יעבור על איסור דרבנן כדי להביא את הס"ת בודאי מותר משום דהוי שבות דשבות במקום

קראו בטעות "ויבא עמלק" במקום "זכור"

ב. שאלה: מעשה שהיה בקבוצת בחורים ששבתו לבד בשבת זכור, ומכיון שלא היו מורגלים בסדר קריאת התורה טעו וקראו למפטיר את הקריאה של "ויבא עמלק" בסוף פרשת בשלח, במקום את פרשת "זכור" בסוף פרשת כי תצא. ונתבררה להם טעות אחר שכבר הלכו לבתיהם, וכעת הם מסתפקים האם הם מחוייבים להוציא ספר ולקרוא בו פרשת זכור בברכה או לאו.

אם צריכים לגלול מפרשת תצוה שבחומש שמות עד פרשת כי תצא שבסוף חומש דברים, בודאי אין לעשות כזה הפסק גדול בין הקריאה לברכה]. וכן נוטה דעת הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א. ודוקא אם כבר הגיע זמן מנחה, אולם אם עדיין לא הגיע זמן מנחה כגון שנזכרו תיכף אחר תפילת מוסף שלא קראו כהוגן, יוציאו מיד ספר תורה ויקראו בו בברכה.

והגאונים רבי משה שאול קליין, רבי יעקב מאיר שטרן, רבי שמאי גרוס, רבי מנדל שפרן שליט"א הסכימו לדעת הגר"ח קנייבסקי שבכל גוני יש לחזור ולקרוא בברכה פרשת זכור ואין לצרף הקריאה לקריאת פרשת השבוע שקוראים במנחה. וביאר הגר"מ שפרן שיש אומרים שגם המג"א לא אמר שקיימו מצות קריאת התורה כהלכה, דבודאי התקנת חכמים היתה לקרוא פרשת זכור, אלא שאת המצות עשה של זכירת מחיית עמלק יוצאים ידי חובה גם בפרשת ויבא עמלק. וא"כ אם נזכרו בשבת יכולים שפיר לחזור ולקרוא בברכה כדין.

והגר"ש גרוס הוסיף שאם יסמכו את קריאת פרשת זכור אצל הקריאה של מנחה, לא יתנו השומעים את דעתם לקיים מצות זכירת מחיית עמלק, ותהיה שמיעה זו אצלם ככל שמיעת קריאת התורה, והא קיי"ל בדאורייתא מצוות צריכות כוונה. ומסתמא גם הגר"נ קרליץ מיירי באופן שמכריזים ומודיעים לכולם שיתנו דעתם לקיים מצות זכירת מחיית עמלק כדין. ובאופן שאין הפסק גדול בין הקריאה לברכה, וכמו שכתבתי לעיל. ומ"מ לדעתו עדיף טפי לברך בנפרד על קריאת זכור וכנ"ל.

תשובה: הגאון ר' שלמה אלעזר מנחם שפילמאן שליט"א מקריט יואל מונרו ששלח לנו את השאלה, ביאר בטוב טעם ודעת את שורש הספק ע"פ מש"כ המג"א בסימן תרפה שכתב: ובמגלה דף י"ח משמע פשטא דתלמודא דפרשת זכור דאורייתא, ומשמע שם דה"ה בפרשת ויבא עמלק יצא, ע"כ. וכ"כ בשו"ת הרא"ם סימן ב. אמנם המ"ב שם סקט"ז כתב: אבל לענ"ד עיקר דינו של המ"א צ"ע, דהא כתיב בתורה זכור את אשר עשה וגו' אשר קרך בדרך ויזנב בך וגו' תמחה וגו', והכונה שלא לשכוח מה שעשה לנו עמלק ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע ולכך נצטוינו למחות את שמו כמו שכתב הרמב"ן בביאורו, וזה לא נזכר בפרשת ויבא עמלק, ע"כ. וא"כ יש מקום להסתפק האם בדיעבד יצאו ידי חובה בקריאת ויבא עמלק, ואף אם נאמר שחייבים לחזור ולקרוא זכור - האם יכולים לברך על הקריאה או שמדי ספק לא נפקא וספק ברכות להקל.

הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א הורה שלא יצאו ידי חובה וחייבים לחזור ולקרוא פרשת זכור בברכה. וכן הסכים הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א וביאר דמכיון שחייבים לחזור ולקרוא מספק, דספק דאורייתא לחומרא, ממילא יכולים גם לברך על קריאתם.

והגאון הגדול רבי נסים קרליץ שליט"א הורה שכשקוראים בתורה במנחה, לפני שמברך העולה השלישי ברכה שלאחריה, יקראו פרשת זכור ואח"כ יברך העולה ברכה שלאחריה ותעלה על שתי הקריאות. [והגר"ש גרוס אמר שמסתמא כוונתו רק כשיש ב' ספרים והספר השני פתוח ומוכן לקריאה בפרשת זכור בלא שיהוי, אבל

הזמין 30 מיטות ללינה בשבת ואחר כך נתברר לו שחלק מן המיטות הן מיטות קומותיים

ג. שאלה: מעשה שהיה באדם שארגן שבת התאחדות בצפון הארץ, ובא בדברים עם בעל צימר שישכיר לו שלושים מיטות לצורך הלינה בשבת והסכימו ביניהם על המחיר. ובבואו למקום בערב שבת קודש נוכח המזמין לדעת שחלק מן המיטות הינן מיטות קומותיים, והמשכיר כלל את המיטות העליונות בחשבון השלושים מיטות. והמזמין התרעם עליו שאם היה יודע שהן מיטות קומותיים לא היה שוכר את המקום או עכ"פ לא היה משלם מחיר כזה. האם המזמין צודק בדבריו?

ואמנם אם כל המיטות היו מיטות קומותיים באופן שחצי מהמיטות הן מיטות עליונות, זה בודאי דבר לא מקובל והיה צריך להודיע למזמין, אולם אם רוב המיטות הן רגילות וכמה מיטות הן של קומותיים, כמדומה שזה בגדר המקובל והרגיל, ואין המזמין יכול להפחית ממחיר השכירות המוסכם בעבור זה. וכן דעת הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א.

וכעין זה אמר הגאון רבי מנדל שפרן שליט"א שאם המחיר ששילמו הוא כמקובל בצימרים ולא מעבר לזה, אין המזמין יכול להוריד

תשובה: הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א אמר שטענת המזמין היא טענה ואינו צריך לשלם מחיר מלא עבור מיטות קומותיים, ויתפשר עם המשכיר על המחיר. וכן הורה הגאונים רבי יצחק זילברשטיין ורבי יעקב מאיר שטרן שליט"א.

והגאון רבי משה שאול קליין שליט"א אמר שאין לקבוע מסמרות בדבר, דאמנם אם שכר מיטות במלון ידוע בודאי לא היתה דעתו לקבל מיטות קומותיים, אולם מי ששוכר צימרים יודע שהם משתדלים לנצל כל פינה, ויתכן שיהיו כמה מיטות קומותיים.

על מיטה רגילה, ולכן זה שלקח על כל המיטות אותו המחיר עשה שלא כהוגן וצריך להפחית מן המחיר כמקובל. והוסיף הגר"מ שפרן דכל זה בצימרים בארץ ישראל, אבל אלו הנוסעים לקברי צדיקים בפולין ובאוקראינה וכדו', והובטחו להם מיטות ללינה במקומות החניה שלהם, אין להם כל טענה על המארגנים אם התברר להם שהמיטה היא מיטה עליונה, דבמקומות אלו בודאי נוסעים על דעת כן שלא תהיה להם מיטה נוחה יותר מהמינימום הנדרש. והגר"מ שפרן לא הסכים לדבריו בזה, שהרי אדם מבוגר אין באפשרותו לעלות בסולם למיטה עליונה, ובודאי חובה על המשכיר להודיע לנוסע שיתכן שיקבל מיטה עליונה, ואם לא הודיעו חייב לדאוג שתהיה לו מיטה רגילה.

מהמחיר שהתחייב עליו, כי דבר כזה מקובל לפעמים בצימרים. אמנם יש לו תרעומת על בעל הצימר שלא הודיע לו על כך בפירוש מראש, ולא יפה נהג בעל הצימר שהסתיר זאת מן המזמין. והגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א אמר שאם שילמו את המחיר הרגיל יש למזמין טענה על המשכיר, שאינו חייב לשלם את המחיר הרגיל על מיטה עליונה, אולם אם המשכיר עשה למזמין הנחה וגבה ממנו מחיר מופחת, היה למזמין להעלות על הדעת שבמחיר מופחת יקבל שירות פחות טוב, ואין לו טענה אם קיבל בסופו של דבר מיטת קומותיים במקום מיטה רגילה. וכעין זה אמר הגאון רבי יצחק כץ שליט"א, דאמנם זה דבר מקובל בצימרים שיש מיטות עליונות, אולם אין גובים עליהן את אותו מחיר כמו

מעשה בבעל קורא שהודיע שאינו רוצה להוציא את הבחורים בקריאתו

ד. שאלה: מעשה שהיה בחסידות מסויימת שכפי המקובל כל הבחורים שומעים את קריאת המגילה מפי האדמו"ר שמאריך בה כדרכו בקודש, ואילו חלק מהאברכים שממהרים לקיים את מצוות היום עושים מנין בחדר צדדי שבו מסיימים את קריאת המגילה מוקדם יותר. והנה הבעל קורא נוכח שכמה בחורים מתכוננים לשמוע את הקריאה מפיו ולצאת בה ידי חובה ואין להם סבלנות לשמוע את הקריאה מפי האדמו"ר, ומכיון שדבר זה אינו מקובל ואינו ראוי לפי מנהגם, הודיע הבעל קורא שהוא מתכוין שלא להוציא את הבחורים בקריאתו. האם יצאו הבחורים בקריאתו בדיעבד?

וכן הסכים הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א, ואמר לי שבספר גנזי חיים ביאר את טעם דברי הרמ"א שאין יוצאים בתפילתו של ש"ץ שאינו מוציא את כולם, מפני שמהותו של שליח ציבור הוא בזה שהוא שליח של כל אחד ואחד מהציבור, ואם הוא מכוין שלא להוציא חלק מהציבור הרי הוא מפקיע מעצמו שם שליח ציבור ושוב אין הציבור יוצאים בקריאתו. אמנם מסתבר שאם היה יודע שאם אין הבחורים יוצאים גם כל הציבור אינו יוצא, בודאי לא היה אומר את מה שאמר, ולכן תנאו אינו תנאי, וכל הציבור יוצאים בקריאתו, כולל הבחורים. ובפרט אם ברור שתוך כדי הקריאה שלו מתחיל גם האדמו"ר בקריאת המגילה, ומי שאינו לאלתר אלא נשאר לשמוע את המגילה כאן, שוב לא יוכל לצאת ידי חובה בקריאת האדמו"ר, א"כ מה ירויח הבעל קורא בזה שלא ייצאו בקריאתו, ובודאי יש אומדנא שלא התכוין לזה באמת.

תשובה: הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א אמר לי שזו שאלה מעניינת ויש מקום להסתפק האם התכוין באמת שלא להוציאם, או שהתכוין רק לאיים עליהם ולגרום להם לעלות לבית המדרש, אך כשראה שאינם יוצאים בודאי היתה דעתו להוציאם. ולכן ראוי שיחזרו וישמעו את הקריאה בלא ברכה.

והגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שיש לשאול את הבעל קורא ואם אכן היתה דעתו שלא להוציאם לא יצאו ידי חובה, כי רצה לחנכם לשמוע את המגילה מפי האדמו"ר ולא להקל ראש בדבר, יש דברים בגו וצריך לחוש לזה ולשמוע שוב את הקריאה, אך אם אמר זאת בדרך מילתא דבדיחותא בודאי יצאו הבחורים ידי חובה בקריאתו. וכן הסכימו הגאונים רבי נפתלי נוסבוים ורבי משה שאול קליין שליט"א.

והגאון רבי מנדל שפרן שליט"א אמר לי שבהלכות ראש השנה [סימן תקפ"א ס"א] כתב הרמ"א לענין הש"ץ: וכן צריך שיוציא כל אדם בתפלתו, ואם יהיה לו שונא ומכוין שלא להוציא, גם אוהביו אינם יוצאים בתפלתו, ע"כ. וא"כ אם באמת נתכוין אותו בעל קורא שלא להוציאם יתכן שגם כל הציבור לא יצאו בקריאתו. ואמנם יש צד גדול לומר שלא נתכוין באמת שלא להוציאם, וכעין שמצאנו בהלכות שחיטה ששוחט את בהמתו לשם ע"ז אין הבהמה נאסרת דלצעורי נתכוין ולא היתה דעתו באמת לשם ע"ז. ולכן אע"פ שראוי שיחזרו וישמעו את הקריאה כדין, מכל מקום בשעת הדחק י"ל שיצאו ידי חובה בקריאתו.

והגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א אמר שדין זה אינו דומה כלל לנידון בהלכות ר"ה, דהתם הש"ץ לאו כדין עבד, ואין לו רשות להשתמש במה שהוא ש"ץ כדי לנקום משונאו. אבל בנידון דידן האדמו"ר הוא באמת בעל המקום, ואין רשות לבחורים באתריה דמר לעבור על רצונו ועל דעתו, ולשמוע מגילה במנין אחר כאשר הוא רוצה שישמעו במנין שלו. ולכן הזכות והחובה של הבעל קורא להודיעם שאינם יוצאים ידי חובה בקריאה שלו מכיון שאין דעת האדמו"ר מסכמת לזה, ושאר כל הציבור יצאו בקריאתו בלא פקפוק.

עשו הפסק בין הברכות לקריאת המגילה האם יברכו שוב שהחיינו

ה. שאלה: מעשה בציבור שעמדו לקרוא במגילה וכבר בירך הבעל קורא שלש ברכות: על מקרא מגילה, שעשה נסים, שהחיינו, ואחר כך בא אחד וערער שהוא מוחזק במצוה של קריאת המגילה, ונהיה שם דין ודברים והפסיקו בדיבור הבעל קורא והציבור, זה אומר בכה וזה אומר בכה, עד אשר נרגעו הרוחות והגיעו להסכמה, ומכיון שהפסיקו בדיבור הוצרכו לחזור ולברך קודם הקריאה, והתעוררה שאלה האם יברכו את כל הג' ברכות או רק את חלקם.

אין הברכה לבטלה, ומכיון שהיה בדעתם לחזור ולקרא לאלתר לא חשיב הפסק ויצאו ידי חובה. אבל ברכת על מקרא מגילה ושעשה נסים צריכים באמת לחזור ולברך מכיון שהפסיקו, שלא נתקנה ברכת שעשה נסים בפורים אלא רק בשעת קריאת המגילה.

תשובה: הורו הגאונים רבי מנדל שפרן, רבי משה שאול קליין, רבי שמאי גרוס שליט"א שאין לברך שהחיינו פעם נוספת, דמכיון שברכת שהחיינו חלה לא רק על הקריאה אלא גם על עיצומו של יום [בקריאת הלילה] ועל יתר מצוות היום [בקריאת היום] ממילא

מכתבים למערכת

וראה עוד בט"ז (ס"ק י) במה שמחלק בין בתי שוקיים לבין חלוקות, ומצאנו בדברי הפוסקים שנחלקו בכוננתו, ראה בשו"ת מהרש"ם חלק ג' (סימן רצ"ב) שכתב שיש ללמוד את דברי הט"ז כמ"ש הש"ך, אלא שלשונו קצת מגומגם, ובשו"ת מנחת יצחק חלק ב' (סימן כ"ו) הבין בדעת הט"ז שכל שאי אפשר להפריד את התחתון מהעליון בעוד ששניהם על גופו, בגם שיכול להכניס את ידיו הנתונות בשרוולים פנימה, ועל ידי זה אינו יכול להפרידם זה מזה, אבל אם יכול להפרידם מותר. וראה עוד בספר מלבושי ישע (פרק ג' הערה ע"ח), וכן בשו"ת מנחת יצחק חלק ה' (סימן ס"ד) לגבי לבישת קיטל על גבי בגד של צמר ולהיפך, וכן בשו"ת שבט הלוי חלק ב' (סימן ק"ע).

ויש להעיר שכל מה שדנו הפוסקים הנ"ל לגבי חשש חיבור ב' בגדים אם יש בזה חשש שעטנז או לא, הרי אם מדובר אפילו במקרה שאי אפשר להפשיט את הבגד התחתון מבגד העליון, מ"מ אם החיבור נעשה על ידי חגורה וכדומה לזה כל שלא חגר בחזקה כו"ע מודה שאין כאן חיבור, ואם חיבור חגורה בחזקה או קשר של קיימא דעת רוב הפוסקים שאין זה נחשב חיבור וכמו שהביא הב"ח בשם תשובות הרשב"א וכן פסק החכמת אדם.

ולענין דינא לגבי השאלה אם קיים חשש שעטנז כשאי אפשר להפשיט את בגד התחתון מהעליון ראה בשו"ת מנחת חן חלק א' יורה דעה (סימן י"ז) שהאריך בסוגיא הנ"ל בטוב טעם ודעת והביא כמה צדדים חשובים להקל בזה ובפרט לפי דעת הש"ך והמהרש"ם הנ"ל. ועי' עוד בשו"ת חיי הלוי חלק ד' (סימן פ"ו אות ז') וכן בחלק ה' (סימן קכ"ב אות י"ד). וראה עוד לגבי שאלה דומה אם יש חשש שעטנז בלבישת גרביים והנעלים תפורים עם פשתן וכדומה, עי' בשו"ת חשב האפוד חלק ב' (סימן נ"ב), וכן בספר דרך אמונה הל' כלאים (פרק י' הלכה י"א ביאור הלכה ד"ה בגדי צמר), שכתב דשמע שהחזון איש נזהר בזה מאוד וציוה שלא יתפרו מנעליו בפשתן, וראה עוד בספר החשוב השעטנז להלכה (פרק ג' הערה ק"כ) פרטי דינים בזה והוסיף שם אגב לגבי הקיטול אף אם מהודק על ידי חגורה בקשר של קיימא לדעת הגר"א בדעת הרא"ש אסור, ויש מקילים וכמ"ש לעיל.

ולענין חיבור של סיכת בטחון אם נחשב כחיבור יש לדון האם כיון שצריך מעשה לפותחה ואינה נפתחת מעצמה הוי חיבור, וא"כ תיאסר גם כשתחבה רק תחיבה אחת בבגד, או שמא כשצריך מעשה שיש בו טירחא כדי לפתוח נחשב חיבור אבל כשנפתח בקלות לא הוי חיבור לענין זה. ומצאנו שכבר דנו בזה הפוסקים ונחלקו בדעותיהם. בשו"ת חלקת יעקב אור"ח (סימן קכ"ב) כתב דנראה פשוט שלענין כלאים אסור ודן שם רק לענין שבת. ובספר לבושי יוסף קיצור ההלכות (סימן ב' סעיף א') הביא שהגרש"א זצ"ל פסק לענין כלאים לאסור. אמנם בספר מלבושי ישע להגר"י בלוי זצ"ל (פרק ג' הערה ל"ח) כתב בפשיטות שאין חיבור על ידי סיכת בטחון נחשב חיבור לענין שעטנז, וכנראה הבין שאין בזה אלא מעשה הקל וממילא לא מחשיבים את זה כמחומר, וראה עוד בספר החשוב השעטנז להלכה (פרק ג' הערה ע') שהעיר כל זה. וראה עוד בענין קשר של קיימא לגבי שעטנז בשו"ת החשוב אמרי יעקב חלק א' (סימן קכ"ח).

אודות מה שדנו בגליון פרשת תצוה [שאלה א] בענין מי שחילק כסף לצדקה מתוך שכרותו ביום הפורים, סיפר לנו הרב נפתלי תפלינסקי שליט"א מעשה שאירע בשנה שעברה באברך שיצא לחו"ל לאסוף כסף עבור אברכי הכולל, והצליח לאסוף סכום נאה, ובהגיע יום הפורים שתה כדת היום ומתוך שכרותו חילק לצדקה את כל הכסף שאסף כדי עמל, ולמחרת כשנתברר לו מה שאירע היה שבור ורצון ומתוך שברונו התפלל לה' מעומקא דליבא שיושיענו, וזימן ה' לידו גביר אחד שהתעניין בו ודיבר אתו על דא ועל הא ומתוך הדברים סיפר לו את אשר אירע עמו, ואותו הגביר אמר לו ששמורים וצוררים אצלו חמשים אלף דולר לצורך קימחא דפסחא, והוא נתן אותם בידו שיחלק אותם לאברכי הכולל כראות עיניו, והנה זכה בזכות קדושת יום הפורים לישועה בדרך נפלאה.

הגאון רבי יעקב אהרן סקוצילס שליט"א כתב לנו: בפרשת יתרו הבאתם שם שאלה בענין חשש שעטנז כשמחברים כובע על מעיל כשאתם עושים מצמר ואחד מפשתן, והבאתם מספר החשוב שו"ת אמרי יעקב שכבר כתב בזה להקל וראה שם היטב שהאריך בכמה תשובות בהרבה יסודות חשובות ופסקי הלכות בהלכות שעטנז המצויות. ומ"מ רצייתי רק להוסיף כמה הערות ובפרט במה שהבאתם שם שמה שיש איסור על ידי חיבור בין שני בגדים היינו דוקא אם אי אפשר לפשוט הבגד התחתון מהעליון אלא אם מורידים את הבגד העליון, ורצייתי להעיר שנכון אבל תלוי בכמה מקרים וכמ"ש בסמוך.

והנה כתב בשו"ע (סימן ש' סעיף ד') שיותר ללבוש חלוק של צמר על גבי חלוק של פשתן ולקשרם יחד, אף על פי שאינו יכול לפשוט בלא התרת הקשר, ואפילו הוא קשר של קיימא, ובלבד שלא יחברם זה לזה עם המשיחה בשתי תכיפות. ויש אוסרים בקשר של קיימא. ואילו הרמ"א שם כתב ש"א דאסור ללבוש ב' בתי שוקיים, אחד של פשתן ואחד של צמר, זו על זו (הגהת אשר"י פ"ק דביצה), דמאחר דא"א לפשוט התחתונה בלא העליונה הוי כחבור, ולא דמי לב' חלוקים זו על זו דאפשר לפשוט התחתון בלא העליון וסיים שנכון ליזהר.

הש"ך (ס"ק ט') הוסיף דלפי זה אסור גם ללבוש צמר על גבי גרביים על גבי פשתן ולהיפך, וכך פסק החכמת אדם (כלל ק"ו דין ט"ז). ומה שכתב הרמ"א שיש להחמיר ואינו דומה לב' חלוקות שאפשר להוריד אחד מבלי להוריד העליון. ראה בש"ך (ס"ק י') שהביא מה שהעיר הלבוש על זה דהאין אפשר בב' חלוקים לפשוט התחתון בלי העליון הרי הזרועות מעכבין, והשיב הש"ך שם יסוד החילוק שחלוק צמר על גבי חלוק של פשתן שיותר, משום שאפשר לפשוט את התחתון מבלי לפשוט את העליון על ידי שיכניס את ידיו הנתונות בשרוולים לפנים הבגד לצד גופו ואז יכול למשוך את הבגד התחתון מעליו כך שהעליון ישאר עדיין עליו, ובכה"ג לא חשיב חיבור צמר ופשתן. והיינו שהש"ך סובר שאם יכול להפשיט הבגד קצת ולהוציא התחתון ורוב הבגד ישאר עליו מקרי שיכול להוציא התחתון כמ"ש בספר דרך אמונה (ס"ק מ"ה בסוף) וראה עוד בחכמת אדם שם דין י"א.

ברכת מזל טוב

הננו לאחל ברכת מזל טוב לאחינו היקר הוגה בתורה יומם ולילה לבו פתוח לכל דל ונצרך איש החסד והמעש

הרב החסיד ר' אביגדור פריעד שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו במז"ט ובשעט"מ והברכה אחת היא לאבי היקר באדם ראש וראשון לכל קדשי בית בעלזא אאמו"ר ר' עמרם פריד שליט"א

יזכה לגדלה ולחנכה לתורה ולחופה ולמעש"ט, לראות בניים ובני בניים עוסקים בתורה ובמצוות מתוך רב נחת והרחבת הדעת.

קול ששון וקול שמחה

ברגשי גיל וחזרה ובידידות נאמנה הנני לאחל ברכת מזל טוב לגיסי היקר יושב אוהלים מרביץ תורה לעדרים

הרה"ג ר' אהרן מרדכי מילר שליט"א

ר"מ בישיבה גבוהה "ברכת אהרן" דחסידי בעלזא לרגל שמחת ארוסי בתו הכלה המהוללה תח"י עב"ג החתן המצויין כמר צבי נ"ו בן הגה"ח ר' יוסף לוי שליט"א ר"מ בישוב"ק ב"ב יע"א ברכה מיוחדת למורי חמי הגה"ח ר' ירמיה חיים דמן שליט"א ראש ישיבה לצעירים "צור יעקב" דחסידי בעלזא טעלז-סטאן יה"ר שהזיווג יעלה יפה ויהא לקשר של קיימא ולבנין עדי עד.

לעילוי נשמת מוהר"ר מרדכי רייז זללה"ה בן מוהר"ר מאיר אריה זללה"ה נלב"ע בשם טוב ובשיבה טובה כ"ו ניסן תשס"א

י"ל ע"י הצב" משה בלאאמו"ר הרב עמרם בן מו"ר הרב סנדר פריד שליט"א קרית בעלזא בית שמש יצ"ו העלון עבר הגהה הלכתית של הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א דומ"ץ דקהל מחזיקי הדת בעיה"ק ירושלים תובב"א